عبدالباری جهانی ۲۰۱۹/۰۷/۲۸

ملي وحدت
زموږ د تاریخ په رڼا کي

پنځمه برخه

انتقامي عملیات:

که څه هم چي د جنرال پالک او جنرال سېل پوځونو د سپټمبر پر دیارلسمه د اکبرخان سره له جګړي او د اکبرخان له ماتي مخکي انتقامي عملیات پیل کړي وه خو له هغه څخه وروسته یي داسي عملیات وکړل چي وچ او لانده یي ګډ وسوځول او بېګناه ملکي کسانو ته، د بل هر وخت په څېر، تر بل هر چا زیات تاوان ورسېدی.

سرجان کي لیکي چي ګورنرجنرال څو ځله جنرال پالک ته کنایتاً لیکلي وه چي کوم چاته په کوم ځای کي یوه ضربه ورکړي. جنرال پالک هم ډګرمن مونتیت د شینوارو کلیو ته واستاوه او هغه ته یي وظیفه ورکړه چي شینوارو ته یو درس ورکړي. مونتیت د جون د میاشتي په نیمایی کي د علی بوغان په نوم کلي باندي حمله وکړه. کورونه یي وروسوځول او خلک یي چور کړل. مونتیت د جون پر شلمه د ګولای په نوم کلي باندي حمله وکړه. د کلي خلک د پوځونو د رسېدلو څخه مخکي تښتېدلي وه او مونتیت د هغوی قلاوي او کورونه تباه کړل او دیوالونه یي ور والوزول. د هغوی د توتو او ولو ښایستي وني یي داسي ورته ووهلي چي ټولي وچي سولې. مونتیت د شینوارو په وادي کي نور هم مخته ولاړ. د هغوی قلاوو ته یي اورونه واچول او اوسېدونکي یي په قلاوو کي دننه وویشتل. یو ځل یي په دغه وادي کي پنځه دېرش قلاوي وسوځولې. کي ص ص ۵۶۰- ۶۳

کرنل ټېلر د شینوارو د ماماخېلو پر کلیو باندي د آګست پر دیرویشتمه حمله وکړه. مشران او ځیني کسان یي کابل ته تښتېدلي ول . ماماخېل او کوچي خېل کلي یي تباه کړل او د مېوو وني یي ورته اره کړې. هغه کتاب ص ۵۶۸

کله چي د جنرال ناټ قواوو له کندهار څخه د کابل پر لور حرکت وکړ نو ځای پر ځای له مقاومتونو سره مخامخ کېدل. په دې ضمن کي د مقر په سیمه کي د اوبه په نوم یوه کلي کي دوو تنو د دوی پر عسکرو باندي ډزي وکړې.

جنرال ناټ خپلو عسکرو ته د کلي د لوټ او تالان امر وکړ. له ښځو او ماشومانو سره چا غرض ونه کړ مګر نارینه ټول ووژل سول. تقریبا سل تنه کلیوال د څو تنو په ګناه قتل عام سول. هغه کتاب ص ۶۰۰

د فتح جنګ لپاره ټاکل سوي وزیر غلام محمدخان او د قزلباشو مشر خان شیرین خان جنرال پالک ته ولیکل چي د کندهار قواوو د سپتمبر پر شلمه د اوشار او چهارده خلک چور کړل او خلکو ته یې د سر اومال زیان ورساوه. په ده دانا کي دوه تنه او په چهارده کي دوه تنه وژل سوي دي. د اوشار خلک موږ ستاسي د بندیانو د راخوشي کولو لپاره استخدام کړي دي. که د دوی کورنه لوټ سي او که د دوی کسان قتل سي نو دوی به پر موږ باندي باور ونه کړي. که ستاسي دا نیت وي چي د خلکو امنیت خوندي سي نو دې خلکو ته باید تاوان ورکړه سي او له دوی سره ژمنه وسي چي که خپلو کورونو ته ستنیږي نو سر اومال به یې خوندي وي. موږ په دې خوشاله یو چي تاسي نه غواړی چي پوځیان دغه راز اعمال وکړي. نن ورځ، چي د سپتمبر یوویشتمه ده، هغو پوځیانو چي د میرحاجي د قلا د ورانولو وظیفه ورکړه سوې وه د هغه په ګاونډ کي د نورو خلکو کورونه هم تباه کړي دي. دې خلکو ته باید تاوان ورکړه سي. که انګلیسیان خلکو ته د رسېدلي زیان تاوان ورنه کړي نو خلک به له خپلو کورونو څخه وتښتي او نور به په موږ اعتماد ونه کړي. دغه ګړی موږ ته خبر را ورسېدی چي د کندهار قواوو په الله آباد کي، چي په موږ اړه لري او زموږ کورنی پکښي میشتي دي، مرکز نیولی دی . دې قواوو زموږ غلي داني او مېوې چور کړي دي. که تاسي له دوستانو سره داسي سلوک وکړی نو دښمنان به مو څه انتظار درڅخه ولري. هغه خلک چي خپلو کورونو ته ستانه سوي ول بیرته تښتي. دې خلکو ته باید ژر تر ژره تاوان ورکړه سي او د هغوی د ساتني لپاره باید قواوي وګومارل سي. کي ص ص ۶۲۸-۶۳۰

البته پخپله د پالک پوځیان هم تر جنرال ناټ په کمه نه وه او هغه جنایتونه چي یې د شینوارو په کلیو کي کړي وه په شمالي او کابل کي یې تکرار کړل. د پالک پوځونو د شمالي او استالف په سیمو کي داسي جنایتونه وکړل چي د دوی خپل افسران یې په یادولو او لیکلو شرمیږي. دوی وایي چي په شمالي کي یې په زیرزمینیو کي پنځه سوه هندي نیول سوي عسکر په ځنځیرونو تړلي ولیدل نو له ډېره قهره یې خلک ژوندي وسوځول. ښځې یې عسکرو ته وسپارلې او هغوی په شېرخط سره وېشلې.

د نیویل چمبرلین سپاره عسکر استالف ته داسي وخت ورسېدل چي کار له کاره تېر وو. ده ولیکل چي دا صحنه د لیدلو او بیانولو نه وه. خېمې، جامې او هر څه د انسانانو له مړو سره په لارو کوڅو کي پراته وه. دی وایی دې ته به ضرورت نه وي چي ووایم چي تر څوارلسو کالو پورته هیڅ نارینه ژوندی نه وو پاته. ځیني چي زخمیان سوي ول نو په دوهمه مرمی یې کار ور تمام کړی وو. ځینو وحشیانو خو خپل قار او غوسه په ښځو سره کړې وه. د کابل مشرانو او خانانو چي زموږ د پوځونو د نیژدې کېدلو اورېدلي وه نو خپل مالونه یې د خوندي کولو لپاره استالف ته وړي وه او ټول استالف د ښو مالونو ډک وو. عسکروکورونه ټول چورکړي وه او اروپاییانو او هندیانو ټولو برخه پکښي اخیستې وه. کله چي عسکر له چور او تالان څخه فارغ سوي ول نو بیا خدمه او غریب کار پر کورونو ورغلي ول او د عسکرو د چور او تالان کار یې بشپړ کړی وو. کرۍ ورځ د ښار په سوځولو او د مالونو په چورولو تېره سوې وه. په لارو کوڅو کي د زړو، ځوانانو، غریبانو او شته منو مړي پراته وه. کله چي موږ له استالف څخه را وتلو نو یوه زړه ړنګره ښځه مي ولیده چي له یوې کوچنۍ ویالې څخه یې اوبه اخیستلې. ما یې لوښي ته اوبه ور

واچولي او هغې پر ټولو فرنګیانو باندې لعنتونه ویل. کورته په داسې حال کې ولاړم چې له ځانه، له جهانه او له خپل ظالم مسلک څخه مې بد راغلل. موږ بل هیڅ شی نه وو بلکه جواز لرونکي قاتلان وو. ډال ریمپل ص ص ۴۰۸-۴۰۵

د برتانیې یو جنرال د استالف له تباه کېدلو څخه وروسته د کابل او جلال آباد د تباه کېدلو او سوځل کېدلو په باب لیکي:
« جنرال پالک د استالف د تباه کولو او قتل عاملو څخه وروسته کابل ته د خپلو ګناهونو د سزاورکولو امر وکړ. لومړی یې هغه جومات وران کړ چې اکبرخان د الفونسټون د قواوو د تباه کېدلو په ویاړ جوړ کړی وو او خلکو فرنګي جومات باله. وروسته یې نو بازارونه په ماینونو او توپونو وران کړل، د مشرانو او خانانو کورونه یې وسوځول، د ښار ټولې دروازې یې تباه کړې. په پای کې یې د ښار ودانیو ته اور واچاوه او لمبې تر هغه ځایه پورې ولاړې چې د کابل سیند یې مخ را وګرځاوه. سره له هغه چې د چور او تالان د مخنیوي لپاره محافظین درول سوي وه مګر د کمپ سره ملګري غریب کاران او خدمه په ښار ننوتل او چې څه یې لاسته ورتلل هغه یې غنمیت کړل. دلته هلته داسې پېښې منځته راغلې چې د پوځ د انضباط له برکته پنځوس چنده نه سوې. د کابل د تباه کولو کار د اکتوبر پر اوومه پیل سو. په سبا ورځ او سبا شپه یې دوام وکړ. دوې شپې د کابل د ښار لمبې اسمان ته پورته کېدلې او د اسمان مخ یې سور کړی وو. د جنرال سېل عسکر تر ډېره وخته په کابل کې پاته نه سول او د اکتوبر پر دوولسمه یې د هندوستان پر لور حرکت پیل کړ... وروسته یې جلال آباد هم د کابل او غزني په څېر داسې وسوځاوه چې له خاورو سره یې برابر کړ.

په دې توګه هغه جنګ پای ته ورسېدی چې د هیڅ معقول دلیل په اساس پیل سوی نه وو او د تلوار او وېرې د یوه عجیب ترکیب په اساس پرمخ وړل سوی وو. او له سختو تاوانونو د زغملو او فاجعې د لیدلو څخه په داسې ډول پای ته ورسېدی چې نه یې هغه حکومت ته چې پیل کړی یې وو او نه یې هغو عسکرو ته چې دا جنګ یې وکړ افتخار په برخه کړ» ګلیګ ص ص ۱۸۰-۱۸۱

کله چې د شاه شجاع زوی فتح جنګ له افغانستان څخه د انګلیسیانو د پوځیانو د وتلو په برخه کې متیقین سو نو له پاچهي څخه یې لاس واخیست او د جنرال پالک کمپ ته ورغی. جنرال هم د ده پر ځای د شاه شجاع کشر زوی شاه پور پر تخت کښېناوه او د مختارالدوله شیرمحمدخان بامیزایي زوی غلام محمد خان یې د وزیر په توګه ورته وټاکی.

غلام محمدخان بامیزایي او د قزلباشو مشر خان شیرین خان، د کابل د ټولو مشرانو په استازیتوب، جنرال پالک ته یوه عریضه ولیکله:

« تاسې ته دې معلومه وي چې موږ پوپلزیان او د درانیانو نور قبایل او قزلباش د باکرزایانو تر سلطې لاندې ژوند نه سو کولای. نو کله چې دغه کار په هیڅ توګه ممکن نه دی او پر دې برسېره اعلیحضرت فتح جنګ هم له هیواده څخه د وتلو فیصله کړې ده نو موږ موافقه لرو چې شهزاده شاه پور د خپل پاچا په حیث قبول کړو او د هغه اوامرو ته غاړه کښېږدو. مګر موږ هیله لرو چې تاسې به نور د قلاګانو او د خلکو د جایدادونو او شته منیو له تباه کولو څخه لاس واخلئ څو خلک اعتماد پیدا کړي او خپلو کورونو ته ستانه سي. او موږ دغه راز هیله لرو چې تاسې به میرصوفي بیاني، چې همداوس په چاریکار کې بندي دی، خوشې کړی او موږ ته به یې وسپاری. او که تاسې موږ ته توپونه او مهمات راکړی دا به ستاسې لویه مرسته وي. تر څو چې موږ ژوندي یو موږ به د برتانیې له حکومت سره د دوستی آرزو لرو»

دواړه مشران جنرال پالک ته د دې دپاره ورغلل چي د مرستو د ترلاسه کولو لپاره وروستی غوښتني ورته وړاندي کړي. دوی له جنرال پالک څخه وغوښتل چي یو څه عسکر په کابل کي پرېږدي. هغه یې دا غوښتنه ونه منله. دوی وروسته د پیسو غوښتنه وکړه، هغه هم رد سوه. وروسته نو دوی له پالک څخه وغوښتل چي لږترلږه بالاحصار تباه نه کړي. ځکه چي دا د شاه پور لپاره د پاچهی نښه ده او دغه راز هلته هندي او عرب عسکر اوسېږي؛ که دوی هغه تباه کړي نو بیا هغوی د اوسېدلو ځای نه لري. پالک ورسره ومنله او د اکتوبر پر نهمه یې سرانجنییر اباټ را وغوښت او د کابل د بازار د ورانولو وظیفه یې وروسپارله. پر هغه باندي یې ټینګار وکړ چي ودانیو ته اور وانه چوي او حتی له باروتو څخه کار وانه خلي. څرنګه چي وداني ډېري لويې او قوي جوړي سوي وې نو اباټ مجبور سو چي د هغو د ورانولو لپاره له باروتو څخه کاروا خلي. وروسته عسکرو ځینو ودانیو ته اور واچاوه او ښار اور واخیستی. عسکرو او د پوځ سره ملګرو غریب کارو چي دا حال ولیدی نو یو وار پر ښار باندي رامات سول او په چور او تالان یې پیل وکړ. حالات د پوځ تر کنټرولر ووتل او تباهي او چور دوې ورځې روان وو.

دا چي تېری او افراط به سوی وي، په دې کي څوک څه نه سي ویلای. بېګناه او ګناهکار، ټول یو شان، د غچ اخیستلو د حملو، چي په ښار کي پیل سوي وې، قرباني سول.ډېر بې آزاره هندوان، چي د کرارۍ په ظاهري وضع تېر وتلي او د حکومت د بیرته ټینګېدلو په هیله یې خپل کارو بار پیل کړی وو ټول تباه سول. دوست اودښمن یو شان وهل کېدل او د هیچا آواز نه اورېده کېدی. چنداول، چي د قزلباشو دوستانو ځای وو، په متې له تباهی څخه وژغورل سو. د کابل د اشغال په وخت کي د دې دریو ورځو پرتباهی باندي باید هر وخت ارمان وکړو او پر دې خبري باید افسوس وکړو چي بشر څومره کمزوری او څومره ظالم دی. مګر کله چي دا را په زړه کړو چي زموږ ملګري پوځیان څرنګه په دې ښار کي قصابي سول او عسکر هغه ګناه کار ښار ته ننوتلي وي نو بیا سړی ویلای سي چي په داسي حالاتو کي ځان کنټرولول هم زور غواړي. بدبخته هندوان چي د غزني او کابل په تباهیو کي یې هر څه له لاسه ورکړي وه، له پوځ سره تر هندوستانه پوري ملګري سول او په ډېر بد حالت کي یې ځانونه تر مزله ورسول.

دې هندوانو، چي تر څو ورځو مخکي پوري شته من وه، د پالک په کمپ کي په فقر او ګدایی ګوزاره کوله. دا هندوان لږ ترلږه تر هغو هندوانو خوشبخته وه چي د جنرال ناټ کمپ ته ورغلي وه ځکه چي هغه ټول له کمپ څخه وشړل. کي ص ص ۶۳۷-۶۴۰

انګلیسی مورخ سرجان کې د افغان او انګلیس د جنګ په باب خپل کتاب په داسي کلماتو پای ته رسوي چي د یوه انګلیس مورخ له قوله په لوستلو او اورېدلو ارزي « ... که موږ له خپل ولایت څخه د دوست محمد د بې برخي کولو اوایستلو پر ځای هغه ته یو څه پیسي ورکړي وای چي پوځ په جوړ کړي او یو څه افسران مو ورکړي وای چي پوځیان یې ورته روزي نو ایرانیان به نن ورځ د هرات له دېوالونو سره نه وای ولاړ. موږ د دې پرځای چي افغانان تقویه کړو هغوی مو کمزوري کړل. د دې پرځای چي موږ افغانان خپل دوستان کړو له هغوی څخه مو خپل سرسخته دښمنان جوړ کړل. هغه پالیسي چي موږ تعقیب کړه هغه ځکه تباه کونکي وه چي غیرعادلانه وه. دا په پرنسیپ او عمل کي د ناحقه تېري او غصب پالیسي وه او د پیل څخه د خدای لعنت باندي ویل کېدی. په پیل کي زموږ برې پخپله د دغه لعنت یوه برخه وه. دوی موږ په لومړي سر کي په غېږ کي ونیولو او د دروغو امنیت یې را وښود او په دې توګه یې د سقوط کندي ته ورپوري وهلو. موږ باید د افغانستان له دغه جنګ څخه د خپلو راتلونکو اقداماتو لپاره

يو لوی درس زده کړو او پند ورڅخه واخلو. بيا به نو هغه خدای چي چاته د هر عمل جزا ورکوي موږ ته هم عوض راکړي. » کي ص ۶۷۰

انګرېز صاحب منصب وينسنټ آيري، چي پخپله يي په دغه جنګ کي برخه درلوده، او د دې جنګ د خاطراتو په باره کي يي يو کتاب ليکلی دی، په مقدمه کي د افغانانو د استقلال دوستی په باب يوه په زړه پوري تاريخي کيسه ليکي، چي دلته په راوړلو ارزي. آيري ليکي کله چي غلجي د ايران د نادرشاه افشار د ظلمونو او ستم له لاسه غرونو ته وختل او هلته يي څو مياشتي په واورو کي تيري کړې چي د خوړلو لپاره د وښو له ريښو څخه پرته بل هيڅ شی نه پيدا کېدل. نو د ژمي په پای کي يي دهغو وښو ريښي نادرشاه ته ولېږلي او ورته وې ويل چي تر څو پوري زموږ په غرونو کي دا ريښي پيدا کېږي موږ به ستا له ظلم او ستم سره جګړې ته دوام ورکړو.

نور بيا

د لمړی دوهم، دريم، او څلورمه برخو د لوستلو د پاره پر لاندنی «لينکونه» باندی «کليک» کړی

http://www.arianafghanistan.com/UploadCenter/jahani_a_b_mili_wahdat_de_taarikh_paronake_1.pdf

http://www.arianafghanistan.com/UploadCenter/jahani_a_b_mili_wahdat_de_taarikh_paronake_2.pdf

http://www.arianafghanistan.com/UploadCenter/jahani_a_b_mili_wahdat_de_taarikh_paronake_3.pdf

http://www.arianafghanistan.com/UploadCenter/jahani_a_b_mili_wahdat_de_taarikh_paronake_4.pdf

*** *** ***